

# PLURALISTIČKE OBVEZE

---

Šlogar, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:964964>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**



**VELEUČILIŠTE U POŽEGI**  
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)



zir.nsk.hr



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

# VELEUČILIŠTE U POŽEGI



**STUDENT: MATEJA ŠLOGAR, 6950**

**PLURALISTIČKE OBVEZE**

**ZAVRŠNI RAD**

Požega, 2018. godine

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

DRUŠTVENI ODJEL

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

## **PLURALISTIČKE OBVEZE**

### **ZAVRŠNI RAD**

IZ KOLEGIJA OSNOVE GRAĐANSKOG PRAVA II

MENTOR: Jasmina Mladenović, dipl.iur.

STUDENT: Mateja Šlogar

Matični broj studenta: 6950

Požega, 2018. godine

## SAŽETAK

Cilj je ovog završnog rada je ukazati na pravila kojima se reguliraju obveze, konkretno obveze s više subjekata. Sukladno navedenom, na samom početku objasniti će se najvažniji termini vezani za opći pojam obveze i klasifikacije. Nadalje, se ulazi u srž klasifikacija obveza s više subjekata. Zatim se analizira svaka podjela obveza s više subjekata. Te se podjele klasificiraju kao djeljive, nedjeljive i solidarne obveze. One se detaljiziraju s obzirom na pojam, nastanak, podjelu, sadržaj, pravne posljedice, međusobne odnose subjekata te će isto biti potkrepljeno zakonodavnim okvirom i primjerom. Također će se analizirati instituti aktivne i pasivne strane u svim trima klasifikacijama. Na kraju se navodi primjer iz sudske prakse.

Ključne riječi: obveze, djeljivost obveze, nedjeljivost obveze, solidarnost obveze.

## SUMMARY

The aim of this final paper is to point out the rules governing the obligations, specifically the obligations with several subjects. Accordingly, at the very beginning, the most important terms related to the general term obligations and classification will be explained. Furthermore is entering into the core of classification of obligations with more subjects. Next, each division of obligations with several subjects is analyzed. These divisions are classified as divisible, indivisible and solidarity obligations. They are detailed in terms of the concept, the creation, the division, the content, the legal consequences, the relationships between the subjects and it will be supported by the legislative framework and example. Also, active and passive institutes will be analyzed in all of the three classifications. In the end it cites the example of case law.

Key words: obligations, separation of obligations, indivisibility of obligation, solidarity of obligation.

## SADRŽAJ:

1. UVOD .....	1
2. OBVEZE .....	3
3. PLURALISTIČKE OBVEZE (OBVEZE S VIŠE SUBJEKATA).....	5
3.1. Pojam.....	5
3.2. Djeljive obveze.....	5
3.2.1. Pojam.....	5
3.2.2. Pasivne djeljive obveze .....	6
3.2.3. Aktivne djeljive obveze.....	6
3.3. Nedjeljive obveze .....	7
3.3.1. Pojam.....	7
3.3.2. Pasivne nedjeljive obveze .....	8
3.3.3. Aktivne nedjeljive obveze .....	9
3.4. Solidarne obveze .....	11
3.4.1. Pojam.....	11
3.4.2. Solidarnost dužnika .....	11
3.4.3. Solidarnost vjerovnika.....	19
4. PRIMJER IZ SUDSKE PRAKSE.....	25
5. ZAKLJUČAK .....	28
6. LITERATURA.....	29

## 1. UVOD

Rad je posvećen proučavanju međusobnih odnosa unutar pluralističkih obveza, odnosno obveza s više subjekata. Pluralističke obveze su obveze s više subjekata bilo na kojoj obveznoj strani ili na obje strane. Odnos između subjekata rješava se s obzirom na pitanje je li činidba djeljiva ili nedjeljiva, odnosno pripada li čitava tražbina, iako djeljiva, zbog nekih posebnih razloga, svim vjerovnicima, odnosno da za dug, iako djeljiv, da li odgovaraju svi dužnici. Dakle, nužno je određivanje njihova međusobnog odnosa na istoj strani, a rješenje tih odnosa ovisi o tome je li činidba djeljiva ili nedjeljiva. S te točke gledišta pluralističke obveze se mogu podijeliti na djeljive, nedjeljive i solidarne. Djeljiva ili razdijeljena obveza nastaje kada je činidba djeljiva, a u obveznom pravnom se odnosu pojavljuje više subjekata. To je pokrijepljeno člankom 41. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Djeljive obveze se klasificiraju na pasivne djeljive i aktivne djeljive obveze. Pasivne djeljive obveze određuju takve djeljive obveze kod kojih na dužničkoj strani postoji više dužnika, te ako nije određena drukčija podjela, obveza se dijeli na jednake dijelove, a svaki od dužnika odgovara za svoj dio obveze mada cijela obveza potječe iz istog pravnog temelja. Aktivne su pak djeljive obveze kod kojih na vjerovničkoj strani postoji više vjerovnika te ako nije što drukčije određeno, svaki od vjerovnika može od dužnika zahtijevati samo svoj dio potraživanja, a potraživanje se dijeli između vjerovnika na jednake dijelove. Nadalje, imamo, kao drugu diobu pluralističkih obveza, nedjeljive obveze. One su takve da im se predmet ne može podijeliti na više alikvotnih dijelova, a da se pritom ne promijeni njegova bit i da se ne smanji njegova vrijednost. Nedjeljivost predmeta obveze je većinom njegova prirodna nedjeljivost, npr. umjetnička slika, živa životinja i sl. Nedjeljive obveze se mogu podijeliti na pasivne nedjeljive i aktivne nedjeljive obveze. Treća klasifikacija pluralističkih obveza je na solidarne obveze. Kod solidarnih obveza imamo, također, dvije strane: solidarnost na dužničkoj strani, kad ima više solidarnih dužnika i solidarnost na vjerovničkoj strani, kad je više vjerovnika na vjerovničkoj strani. Kod pasivnih solidarnih obveza svaki solidarni dužnik odgovara za cijelu obvezu. Vjerovnik je ovlašten birati od kojeg će dužnika zahtijevati ispunjenje obveze i to tako da je zahtijeva od svih solidarnih dužnika, samo od jednog ili samo od nekih. Kod aktivnih solidarnih obveza svaki solidarni vjerovnik ima pravo zahtijevati od dužnika ispunjenje cijele obveze, ali kad jedan od njih bude namiren, obveza prestaje i prema ostalim vjerovnicima. Dužnik može ispuniti obvezu vjerovniku kojega sam

izabere, sve dok neki vjerovnik ne zatraži ispunjenje (čl. 54. do 55. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

## 2. OBVEZE

Zakon o obveznim odnosima ne sadržava definiciju pojma obveze, no polazeći od osnovnih pojmova obveznog prava, obveznih odnosa, činidbe i tražbine iz pravne teorije, može se zaključiti da je izraz obveza prihvaćen u značenju obveznog (obveznopravnog) odnosa. Obvezni odnosi su odnosi u kojima je jedna strana (vjerovnik) ovlaštena od druge strane (dužnika) zahtijevati određenu činidbu pozitivnog ili negativnog karaktera, koju je ona druga strana dužna ispuniti.

Sadržaj obveznih odnosa sastoji se u vjerovnikovom pravu i dužnikovoj dužnosti, obvezi na određeno davanje, činjenje, nečinjenje ili trpljenje. Obveza je samo sastavni dio obveznog odnosa, jer se obvezni odnos sastoji iz vjerovnikove tražbine ili potraživanja i dužnikove obveze ili dugovanja. Tražbina je zahtjev vjerovnika prema dužniku za ispunjenje određene činidbe. Sastoji se iz vjerovnikovog subjektivnog prava na određenu činidbu prema svom dužniku i iz vjerovnikovog zahtjeva prema dužniku na ispunjenje postojeće činidbe. Obveza je dio obveznog odnosa koji stoji nasuprot vjerovnikove tražbine i znači dužniku nametnutu dužnost da vjerovniku ispuni određenu pozitivnu ili negativnu činidbu. Sastoji se iz duga, tj. sadržaja dužnikove obveze, činjenice postojanja određene činidbe i iz dužnikove odgovornosti, tj. dužnosti ispunjenja određene činidbe na koju se odnosi vjerovnikov zahtjev (Klarić & Vedriš, 2014: 83).

Vizner (1978) kako je navedeno u priručniku Ćiraković (2016) objašnjava da se obveze razvrstavaju u pojedine vrste prema raznim kriterijima s ciljem preglednog sistematiziranja mnogobrojnih i raznih obveza, s tim da za pojedine vrste obveza važe posebna pravila koja se ne mogu primijeniti i na druge vrste obveza. Napominje se i da u teoriji ne postoji jedinstveni i općeprihvaćeni stav o načinu njihova razvrstavanja, ali uobičajena je podjela obveza prema sljedećim kriterijima:

- prema broju subjekata pojedinih obveza,
- prema vrsti dužnikove činidbe,
- prema načinu na koji je određena dužnikova činidba,
- prema izvoru njihova nastanka,
- prema zahtjevu njihova prinudnog ispunjenja.

Nadalje, se objašnjavaju obveze prema broju subjekata pojedinih obveza koje se mogu podijeliti na:



1.) Dualističke obveze su one obveze kod kojih se odvija osnivanje obveznog odnosa između samo jednog vjerovnika i samo jednog dužnika.

Dualističke obveze mogu biti:

a) unilateralne (jednostranoobvezne) – kada su vjerovnik i dužnik u međusobnom jednostranom obveznom odnosu, u kojemu je jedan od njih samo vjerovnik, a drugi samo dužnik (npr. kod ugovora o darovanju ili posudbe),

b) bilateralne (dvostranoobvezne) – kada su vjerovnik i dužnik u međusobnom dvostranom obveznom odnosu, u kojemu su jedan prema drugome istovremeno i vjerovnici i dužnici (npr. ugovor o kupoprodaji, prodavatelj je dužan predati kupcu prodanu mu stvar uz istovremeno pravo zahtijevati isplatu kupoprodajne cijene, dok je kupac dužan prodavatelju isplatiti cijenu uz istovremeno pravo na predaju kupljene stvari, zajam, zakup itd.).

2.) Pluralističke obveze (engl. *pluralistic obligations*, njem. *pluralistische Verpflichtungen*) su obveze s više subjekata bilo na vjerovničkoj, bilo dužničkoj ili na obje strane.

### 3. PLURALISTIČKE OBVEZE (OBVEZE S VIŠE SUBJEKATA)

#### 3.1. Pojam

S obzirom da kod pluralističkih obveza dolazi više subjekata, u tom slučaju se postavlja pitanje njihova međusobnog odnosa. Odnos između subjekata rješava se s obzirom na pitanje je li činidba djeljiva ili nedjeljiva, odnosno pripada li čitava činidba, iako djeljiva, zbog nekih posebnih razloga, svim vjerovnicima, odnosno da za dug, iako djeljiv, odgovaraju svi dužnici. Dakle, nužno je određivanje njihova međusobnog odnosa na istoj strani, a rješenje tih odnosa ovisi o tome je li činidba djeljiva ili nedjeljiva. S te točke gledišta pluralističke obveze se mogu podijeliti na:

- djeljive,
- nedjeljive i
- solidarne (Vedriš & Klarić, 2014: 386).

#### 3.2. Djeljive obveze

##### 3.2.1. Pojam

Djeljiva ili razdijeljena obveza (lat. *Obligaciones divisibiles*, njem. *teilbare Leistungen*) nastaje kada je činidba djeljiva, a u obveznoppravnom se odnosu pojavljuje više subjekata. Članak 41. Zakona o obveznim odnosima definira uvjete za djeljive obveze te navodi da je obveza djeljiva ako se ono što se duguje može podijeliti i ispuniti u dijelovima koji imaju ista svojstva kao i cijela činidba i ako ono tom podjelom ne gubi ništa od svoje vrijednosti, inače obveza je nedjeljiva. Zatim navodi situaciju kada u nekoj djeljivoj obvezi ima više dužnika, tada se dug dijeli među njima na jednake dijelove, ako nije određena drukčija podjela, i svaki od njih odgovara za svoj dio duga. Na kraju se članak bazira na vjerovnika i objašnjava da kada u nekoj djeljivoj obvezi ima više vjerovnika, tražbina se dijeli među njima na jednake dijelove, ako nije što drugo određeno i svaki vjerovnik može zahtijevati samo svoj dio tražbine (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Djeljive su obveze npr. novčane činidbe, pribavljanje prava vlasništva i druge djeljive obveze.

Gorenc et al. (2014) iznijeli su zaključak da kod jednostavnih obveza gdje su u obveznom odnosu samo jedan dužnik i samo jedan vjerovnik, svojstvo djeljivih obveza ima određeno značenje glede mogućnosti uzastupnog ispunjavanja obveza, u slučaju raskida dvostranoobveznih ugovora zbog djelomičnog neispunjenja i sl.

Djeljivost obveze dolazi napose do izražaja kod pluralističkih obveza, tj. kod obveza u kojima na dužničkoj strani ima više dužnika (pasivne djeljive obveze) ili na vjerovničkoj strani više vjerovnika (aktivne djeljive obveze). Kad je dužna činidba jednom ispunjena, svi dužnici su oslobođeni duga, a svi vjerovnici smatraju se namirenim.

### 3.2.2. Pasivne djeljive obveze

„Pasivne djeljive obveze označuju takve djeljive obveze kod kojih na dužničkoj strani postoji više dužnika te ako nije određena drukčija podjela, obveza se dijeli na jednake djelove, a svaki od dužnika odgovara za svoj dio obveze, bez obzira što cijela obveza potječe iz istog pravnog temelja. Vjerovnik iz istog obveznog odnosa ovlašten je od svakog sudužnika zahtjevati ispunjenje samo njegova dijela duga, jer svaki dio duga ima svoju samostalnost“ (Gorenc et al., 2014:90).

Gorenc et al. (2014) objašnjavaju da se samostalnost svakog dijela duga i pojedinog sudužnika očituje i u pravnim posljedicama djeljivih obveza. Tako se one posebno odražavaju glede zastarijevanja (npr. prekid zastarijevanja ima učinak samo prema onom dužniku kod kojeg je učinjen i ne utječe na tijek zastarijevanja prema ostalim sudužnicima), zatim kod obnove (jer vjerovnik i jedan od sudužnika mogu postojeću obvezu dužnika ugasiti i zamijeniti novom koja stupa na mjesto stare, a da to ne utječe na obveze ostalih dužnika), nadalje, insolventnost jednog od sudužnika vezana je samo na dio duga toga dužnika pa vjerovnik nije ovlašten taj dio zahtjevati od ostalih sudužnika, a i krivnja jednog sudužnika ne utječe na obveze ostalih sudužnika i ne pogoršava njihov položaj.

### 3.2.3. Aktivne djeljive obveze

U svom radu Gorenc et al. (2014) objašnjavaju da su aktivne djeljive obveze one kod kojih na vjerovničkoj strani postoji tražbina (njem. *Glaubigermehrheit*). Članak 41. Zakona o obveznim odnosima propisuje da se tražbina dijeli među njima na jednake dijelove, ako nije

što drugo određeno i svaki vjerovnik može zahtijevati samo svoj dio tražbine (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

Posljedice aktivne djeljive obveze očituju se slično kao i kod pasivnih djeljivih obveza. Prekid zastare djeluje samo u korist vjerovnika koji je prekinuo zastaru, obnova sklopljena između jednog vjerovnika i dužnika odnosi se samo na dio obveze (potraživanja) koji pripada vjerovniku, insolventnost dužnika pogađa svakog vjerovnika samo na njegov dio potraživanja, a i krivnja jednog od vjerovnika ne utječe na potraživanja ostalih vjerovnika. Množina subjekata kod djeljivih obveza može se pojaviti istodobno i na dužničkoj i vjerovničkoj strani. Postojanje djeljivosti obveze, kod istog pravnog temelja, bez obzira na množinu vjerovnika i/ili dužnika, ima i postupovno značenje, jer subjekti djeljive obveze mogu biti tuženi jednom tužbom i među njima se uspostavlja suparničarstvo (Članak 197. Zakona o parničnom postupku, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14).

Kad je riječ o djeljivim obvezama s više vjerovnika ili dužnika, potraživanje odnosno obveza se između vjerovnika (odnosno dužnika) dijeli na jednake dijelove ako nije što drugo određeno, dakle nema solidarnosti na strani vjerovnika osim ako je ona ugovorena ili zakonskom odredbom propisana. Činjenica da je postalo nemoguće ispunjenje fakultativno određene činidbe koju je dužnik ovlašten zamijeniti tj. ispuniti umjesto dužne činidbe ne povlači nikakve pravne posljedice, jer on ni nije u obvezi i njemu dužnik uopće ne duguje. Jedino zbog nemogućnosti ispunjenja fakultativne činidbe dužnik gubi mogućnost zamjene (Gorenc et al., 2005: 83,84).

### 3.3. Nedjeljive obveze

#### 3.3.1. Pojam

Nedjeljive obveze (lat. *Obligationes indivisibiles*, njem. *unteilbare Leistungen*) su takve čiji se predmet ne može podijeliti na više alikvotnih dijelova, a da se pritom ne promijeni njegova bit i da se ne smanji njegova vrijednost. Nedjeljivost predmeta obveze je većinom njegova prirodna nedjeljivost, npr. umjetnička slika, živa životinja i sl., a da se kao posljedica diobe ugrozi ne samo vrijednost, već i samo njegovo postojanje. Nedjeljivost predmeta obveze može biti posljedica i njegove pravne nedjeljivosti, npr. ako bi suugovaratelji ugovorili da je isporučitelj obvezan isporučiti ukupno ugovorenu količinu

odjednom, mada bi se roba po svojoj prirodi (jabuke, daske itd.), mogla isporučiti sukcesivno i u dijelovima (Gorenc, 2007: 152).

U svom djelu Gorenc et al. (2014) također objašnjavaju da je obveza nedjeljivosti predmeta većinom njegova prirodna nedjeljivost, a da se kao posljedica diobe ugrozi ne samo vrijednost, već i samo njegovo postojanje.

Klarić i Vedriš (2014) objašnjavaju nastajanje nedjeljive obveze kao posljedice nedjeljivosti činidbe ako se u obveznom odnosu nalazi više subjekata bilo na kojoj strani. Nadalje,, navode da je nedjeljiva činidba ona činidba koja se ne može podijeliti na kvote. Ako bi takvu činidbu uopće bilo moguće podijeliti, pojedini bi se dio kvalitativno razlikovao od cijele činidbe. Nedjeljive su one činidbe kojima je svrha da se pribavi neko nedjeljivo pravo. Naprimjer, obveza da se u nečiju korist osnuje služnost puta jest nedjeljiva, jer služnost puta ne možemo osnivati na dijelove. Ne može se, recimo, osnovati služnost puta samo do polovice nekretnine ako korisnik treba proći preko cijele nekretnine. Ako je objekt obveznog odnosa nedjeljiva činidba, a na bilo kojoj se obveznoj strani nalazi više subjekata, nastaju specifični učinci nedjeljive obveze. Te učinke i posljedice treba promatrati najprije s gledišta više vjerovnika, a onda i sa gledišta više dužnika.

Crnić (2006) objašnjava da se na nedjeljive obveze u kojima ima više dužnika na odgovarajući način primjenjuju propisi o solidarnim obvezama, a kada u nedjeljivoj obvezi ima više vjerovnika među kojima nije ni ugovorena ni zakonom određena solidarnost, jedan vjerovnik može zahtijevati da dužnik ispuni obvezu njemu samo ako je ovlašten od ostalih vjerovnika da primi ispunjenje, a inače svaki vjerovnik može zahtijevati od dužnika da obvezu ispuni svim vjerovnicima zajedno ili da je položi sudu ili javnom bilježniku.

Nedjeljive obveze mogu biti:

- a) pasivne nedjeljive obveze, one kod kojih je više dužnika obvezano prema vjerovniku na ispunjenje nedjeljive obveze te
- b) aktivne nedjeljive obveze, one u kojima stoji više vjerovnika prema jednom dužniku, a predmet obveze je prirodno ili pravno nedjeljiv.

### 3.3.2. Pasivne nedjeljive obveze

Klarić i Vedriš (2014) objašnjavaju pojam „pasivne nedjeljive obveze“ te nalažu da ako u nedjeljivoj obvezi postoji više dužnika, odgovornost za ispunjenje obveze tereti svakog

sudužnika u cijelosti. Činidba se ne može ispuniti na dijelove. Zbog toga je vjerovnik od bilo kojega dužnika dužan zahtijevati ispunjenje cijele činidbe.

Na pasivne nedjeljive obveze primjenjuju se odgovarajuće odredbe o solidarnim obvezama, što znači da je svaki dužnik obvezan ispuniti cijelu nepodijeljenu obvezu, a vjerovnik je od svakog dužnika nepodijeljene obveze ovlašten zahtijevati ispunjenje cijele obveze. Ispunjenjem obveze od ijednog dužnika obveza se gasi, a dužnik isplatitelj ima prema ostalim dužnicima pravo regresa (Gorenc, 2007: 160).

Tome slijedi jedan primjer. Tri arhitekta obvežu se izraditi nacrt za jednu zgradu. Vjerovnik može od bilo kojega od njih tražiti cijeli nacrt. Ali čim je jedan od dužnika u nedjeljivoj obvezi ispunio dužnu činidbu, obveza se u cijelosti prema svima gasi. Što se tiče internog odnosa između sudužnika, njihov se međusobni odnos razrješava na temelju regresa.

Onaj koji je ispunio cijelu činidbu ima pravo zahtijevati od ostalih da mu naknade onoliko koliko na svakog od njih otpada, već prema tome u kakvom su odnosu (suvlasništvo, ortakluk i dr.).

### 3.3.3. Aktivne nedjeljive obveze

„Kod aktivnih nedjeljivih obveza razlikujemo je li ugovorena ili zakonom određena solidarnost vjerovnika:

a) ako jest, primjenjuju se odredbe o solidarnosti vjerovnika (čl. 54 do 63. Zakona o obveznim odnosima), te

b) ako nije, onda se položaj vjerovnika znatno razlikuje od položaja solidarnih vjerovnika. Razlika je u tome što kod solidarnih vjerovnika svaki vjerovnik ima pravo od dužnika zahtijevati ispunjenje cijele obveze, a dužnik je ima pravo ispuniti onome koga sam odabere, sve dok neki vjerovnik prvi ne postavi zahtjev za ispunjenje (čl. 55. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Ako kod nedjeljive obveze nije ugovorom ili zakonom određena solidarnost vjerovnika, jedan vjerovnik može zahtijevati od dužnika da njemu ispuni obvezu samo ako je od ostalih vjerovnika ovlašten na prijam ispunjenja. Stoga dužnik ima pravo od tog vjerovnika zahtijevati dokaz o ovlasti za prijam činidbe. Nema li takve ovlasti, svaki vjerovnik, doduše, ima pravo zahtijevati od dužnika ispunjenje obveze, ali ne samo prema njemu, već prema svim vjerovnicima zajedno. Također, ako ne postoji ovlast za prijam obveze, svaki vjerovnik može zahtijevati od dužnika da svoju obvezu položi na sud (čl. 64. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Dužnik

svakako može i na vlastitu inicijativu položiti predmet obveze na sud (čl. 186. Zakona o obveznim odnosima), ako se do dospijeca vjerovnici međusobno ne dogovore o prijemu obveze. U svemu ostalome, djeluje li neka činjenica na osobu samo jednog vjerovnika, ona se ne može rabiti ni u prilog niti protiv ostalih vjerovnika“ (Gorenc, 2007: 160).

Takvu situaciju može se potkrijepiti primjerom. Antun, Branko i Marko se sporazumiju da od Davida uzmu na pola godine u zakup nenamještenu garsonjeru. Dakle, u ovoj situaciji postoji tri vjerovnika koja potražuju nenamještenu garsonjeru, odnosno tražbinu od Davida, koji je u ovom slučaju dužnik jer mora predati u zakup garsonjeru. Sadržaj tražbine je pravo da se zahtijeva izručenje stambenog objekta. To pravo je nedjeljivo pa je stoga svaki suvjerovnik subjekt cijele tražbine. I Antun i Branko i Marko mogu zahtijevati predaju garsonjere. Dakle, ako David preda garsonjeru Antunu, on nije ispunio svoju obvezu prema Branku i Marku. Činidba, odnosno garsonjera je nedjeljiva jer je ona sveukupni, zasebni objekt koji se ne može dijeliti na vrata, prozore i sl. „Iz toga slijedi prvi učinak nedjeljivosti. U slučaju nedjeljive obveze s više vjerovnika svaki je od vjerovnika subjekt cijele tražbine, međutim ispunjenje činidbe mogu zahtijevati samo svi zajedno. Dakle, jedan od njih može zahtijevati da dužnik ispunji obvezu njemu samo ako je ovlašten od drugih vjerovnika da primi ispunjenje. U toj situaciji valja opaziti da je mogućnost svakog vjerovnika da samostalno podnese tužbu i kada bi je podigao ne treba pristanak drugih suvjerovnika, pritom se tužbeni zahtjev valja postaviti kumulativno, a ne samo za sebe. Postoji i situacija kada dužnik hoće ispuniti obvezu, a ne zna kome bi je ispunio ili je ne može ispuniti svima, ili oni odbijaju primiti ispunjenje. U takvom slučaju kad dužnik ni uz najbolju volju ne može ispuniti obvezu može tražiti da se predmet preda u sudski plog ili javnom bilježniku, ako je stvar pogodna za čuvanje. Dužnik, tada, stavlja stvar u ostavu za sve vjerovnike.“(Klarić&Vedriš, 2014: 388,389).

Prema st. 2. čl. 64. Zakona o obveznim odnosima i svaki vjerovnik može zahtijevati od dužnika da objekt činidbe položi sudu ili javnom bilježniku. Prema tome, u slučaju više vjerovnika dužnik je dužan ispuniti činidbu svima zajedno, jednome onda kad je ovlašten od ostalih i kad zahtijeva u ime svih, ili pak može položiti dug u sudsku ostavu ili javnom bilježniku. Što se tiče međusobnog odnosa samih vjerovnika, to je odnos koji se uređuje posebno i dužnika se ne tiče (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

### 3.4. Solidarne obveze

#### 3.4.1. Pojam

Klarić i Vedriš (2014) objašnjavaju pojam solidarne obveze te ističu da je to obveznopravni odnos u kojemu je svaki od suvjerovnika ovlašten zahtijevati ispunjenje cijele činidbe od bilo kojeg dužnika, a svaki od više sudužnika dužan je cijelu činidbu ispuniti premda je činidba dijeljiva. Ako je činidba jedanput ispunjena, namireni su svi vjerovnici i oslobođeni svi dužnici.

Naziv „solidarna obveza“ potječe otuda što je svaki od suvjerovnika ovlašten u cijelosti, zahtijevati ispunjenje činidbe od bilo kojeg sudužnika. Za sudužnike u solidarnoj obvezi vrijedi ono poznato pravilo solidarnosti: svi za jednog, jedan za sve. Solidarna obveza će biti aktivna ako na vjerovničkoj strani ima više subjekata, to je tzv. aktivna solidarnost. Solidarnost može biti i pasivna ako na dužničkoj strani ima više dužnika, to je tzv. pasivna solidarnost.

„Kod svake solidarne obveze razlikuju se dvije vrste odnosa:

- jedan koji postoji između više dužnika kod pasivne, odnosno više vjerovnika kod aktivne solidarnosti (unutrašnji odnos),
- te drugi, koji postoji između vjerovnika i dužnika (vanjski odnos). Dalje, se trebaju razlikovati pravila koja se primjenjuju na odnose dužnika i vjerovnika:

a) prije ispunjenja i

b) nakon ispunjenja duga, a ona se razlikuju i po tome je li riječ o pasivnoj ili aktivnoj solidarnoj obvezi.

Razlozi osnivanja solidarnih obveza su u sigurnijem i jednostavnijem ispunjenju obveza, jer postojeću obvezu preuzima više dužnika. Riječ je o osobnom pojačanju (osiguranju) obveze, ali tako da svi dužnici odgovaraju solidarno, što je za vjerovnika mnogo povoljnije nego kad za obvezu odgovara samo jedan dužnik, ili više dužnika, ali odvojeno“ (Gorenc et al., 2005:85).

#### 3.4.2. Solidarnost dužnika

Klarić i Vedriš (2014) objašnjavaju institut pasivne solidarnosti, te nalažu da je to obveznopravni odnos u kojem je svaki od sudužnika usprkos djeljivosti činidbe dužan ispuniti cijelu činidbu bilo kojem vjerovniku. Nadalje, objašnjavaju da može doći i do toga da dužnik



ispuni i dio činidbe, ako to vjerovnik zahtijeva. Naglašavaju da pasivna solidarnost ima tipičnu svrhu koja se sastoji u tome da se vjerovniku pruži veća sigurnost da će mu činidba biti doista i ispunjena.

„Za postojanje solidarne obveze moraju se ispuniti sljedeće pretpostavke:

- a) zahtjev vjerovnika mora biti upravljen na više dužnika,
- b) vjerovnik može činidbu zahtijevati samo od kojeg od sudužnika i za iste (zajedničke) pravne osnove (kao i kod djeljivih obveza), što ne znači da ona mora biti samo jedna, ali ako ih je više, one moraju za sve biti zajedničke, npr. svi dužnici odgovaraju za dug nastalim povredom ugovora i/ili građanskim deliktom,
- c) obveze dužnika moraju se temeljiti i odnositi na iste interese u ispunjenju činidbe prema tome različita dodatna jamstva kojima se jamči za različite dijelove glavnog duga ne ubrajamo u solidarne obveze. Ipak ne zahtijeva se uvijek potpuni identitet sadržaja i opsega obvezepojedine tražbine mogu imati različite rokove i uvjete, te
- d) mora postojati unutrašnja povezanost tražbine“ (Gorenc et al., 2005: 86).

U radu Gorenc (2007) dijeli pravne izvore pasivne solidarnosti na:

- a) ugovor,

ako je činidba djeljiva, a na dužničkoj se strani nalazi više subjekata, oni se mogu ugovorom izričito obvezati kao solidarni dužnici. U našem pravu se ugovorna pasivna solidarna odgovornost ne pretpostavlja, već se mora izričito ugovoriti. Tako odredbe kojima se uspostavlja pasivna solidarna odgovornost mogu “biti vrlo jasne i kratke”, što se izražava riječima: “obvezujemo se solidarno”, “svi za jednoga, jedan za sve“, obvezujemo se zajedno”, “nerazdijeljeno” i sl. Iznimka su ugovori u gospodarstvu za koje vrijedi oboriva zakonska pretpostavka o solidarnoj odgovornosti sudužnika kod djeljivih obveza, nisu li je suugovaratelji izričito isključili,

- b) zakon,

pritom treba naglasiti da pasivna solidarnost ne nastaje izravno iz zakona, već zakon propisuje određene činjenice ili stanja koji se moraju ispuniti, a njihovim ispunjenjem bez obzira na volju postojećeg ili budućeg dužnika, nastaje konkretna solidarna obveza. Tako npr. ako osim roditelja za štetu odgovara i dijete, njihova je odgovornost solidarna (čl. 1057. Zakona o obveznim odnosima), no za takvu pasivnu solidarnu odgovornost i dijete mora biti odgovorno za štetu, tj. njegova odgovornost je činjenica (odnosno stanje) koje

mora postojati. Zakonom predviđena pasivna solidarna odgovornost utvrđena je u samom Zakonu o obveznim odnosima na više mjesta, te

c) oporuka,

npr. ostavitelj odredbom posljednje volje odredi da mu nasljednici “zajedno” podignu nadgrobni spomenik.

Članak 43. Zakona o obveznim odnosima glasi: „Svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cijeli dug i vjerovnik može zahtijevati njegovo ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjen, ali kad jedan dužnik ispuni dug, obveza prestaje i svi se dužnici oslobađaju. Od više solidarnih dužnika svaki može dugovati s drugim rokom ispunjenja, pod drugim uvjetima i uopće s različitim odstupanjima“ (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

Gorenc (2007) navodi da kod pasivnih solidarnih obveza svaki solidarni dužnik odgovara za cijelu obvezu. Vjerovnik je ovlašten birati od kojeg će dužnika zahtijevati ispunjenje obveze i to tako da je zahtijeva:

a) od svih solidarnih dužnika,

b) samo od jednog ili

c) samo od nekih.

Izbor koji je jedanput učinio nije apsolutan pa vjerovnik može odustati od već poduzetih zahtjeva od jednih i postaviti zahtjev prema drugim solidarnim dužnicima.

Osim toga, vjerovnik može od jednih zahtijevati potpuno namirenje, a od drugih samo djelomično ispunjenje jedne te iste obveze. Bude li obveza djelomično ispunjena, vjerovnik može po svom izboru ostatak zahtijevati od bilo kojeg sudužnikapai onih od kojih je dobio djelomičnu isplatu, što znači da svi dužnici ostaju u obvezi do potpunog namirenja vjerovnika. No, kada je jedan ili samo neki od dužnika, ispunio obvezu u cijelosti, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju (čl. 43. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Po ispunjenju obveze međusobni odnosi dužnika razrješuju se prema odredbama čl. 52. i 53. Zakona o obveznim odnosima. Prema vjerovniku, svaki solidarni dužnik može isticati objektivne prigovore koji proistječu iz sadržaja obveze, ali i svoje osobne (subjektivne) prigovore (npr. glede dužnikove mane volje pri sklapanju ugovora), no ne i osobne prigovore koje bi prema vjerovniku imali ostali solidarni dužnici.

Obveze solidarnih dužnika, mada nastaju iz istih pravnih osnova, mogu se međusobno razlikovati. Zakonodavac je predvidio da od više solidarnih dužnika neki ili svaki od njih može dugovati s drugim rokom ispunjenja, pod različitim uvjetima i uopće s različitim

odstupanjima (čl. 43. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18), što znači dvoje:

a) moguće je ugovoriti različite modalitete ispunjenja sa solidarnim dužnicima,

b) rok i uvjet nisu taksativno nabrojana odstupanja od općeg pravila, već su kao najčešća navedena radi primjera. To znači da prema određenim solidarnim dužnicima vjerovnik ne može zahtijevati ispunjene obveze, ako nije istekao određeni rok ili se ispunio određeni uvjet, a to nema utjecaja na one solidarne dužnike čiji je rok dospio ili onima koji su se obvezali bez uvjeta. Glede solidarne odgovornosti dužnika naše pravo je usklađeno s odgovarajućim odredbama usporednog prava. Austrijsko zakonodavstvo za solidarne obveze ima zajednički naziv „*Korrealitet*“, ali iz teksta i duha odredaba koje uređuju tu materiju mogle bi se izvesti neke teorijske razlike, ali su i korealne i solidarne obveze izjednačene u bitnom tj. kod obiju dužnici odgovaraju za čitavu obvezu i svaki vjerovnik može zahtijevati od bilo kojeg dužnika ispunjenje cjelokupne obveze. Stoga nije potrebno činiti razliku između savršenih (korealnih) obveza koje redovito izvire iz zakona.

Klarić i Vedriš (2014) navode da solidarna obveza, u pravilu, prestaje ispunjenjem dužne činidbe bilo kojega od solidarnih dužnika (prestanak isplatom). Solidarna obveza može prestati i kompenzacijom.

„No, kao i kod jednostavnih činidaba i kod solidarnih obveza osim ispunjenja postoje i drugi zakonom određeni slučajevi kad obveza prestaje, odnosno kad se modificira, uzimajući u obzir posebnosti solidarnih obveza. U tom smislu slijedeći članci propisuju određene dopune odnosno odstupanja od temeljnih pravila o prijebu (čl. 44. u vezi s čl. 195. Zakona o obveznim odnosima), o otpustu duga (čl. 45. u vezi s čl. 203. Zakona o obveznim odnosima, i i dalje), obnovi (čl. 46. u vezi s 145. Zakona o obveznim odnosima i dalje), nagodbi (čl. 47. u vezi s čl. 150. Zakona o obveznim odnosima i dalje), sjedinjenju (čl. 48. u vezi s 207. Zakona o obveznim odnosima), zakašnjenju vjerovnika (čl. 49. u vezi s čl. 184. i dalje), zakašnjenju dužnika (čl. 50. st. 1., u vezi s čl. 183. Zakona o obveznim odnosima), priznanju duga (čl. 51. st. 2. u vezi s čl. 240. Zakona o obveznim odnosima), odricanju od zastare, te pravu dužnika ispunitelja obveze na naknadu (regres, čl. 52. i 53. Zakona o obveznim odnosima)“ (Gorenc, 2007: 154).

Gorenc, 2007 nadalje, nabraja i objašnjava institute koja služe kao sredstva prestanka pasivnih solidarnih obveza:

#### a) Prijeboj

Prijeboj se kod pasivne solidarnosti razlikuje od jednostavnog (redovitog) prijeboja, u kojem postoji potraživanje vjerovnika uz istodobnu protutražbinu dužnika, kao i od prebijanja dužnikova protupotraživanja prema jednom od više postojećih vjerovnika (aktivna solidarnost) s potraživanjima nekog drugog solidarnog suvjerovnika. Naime, u čl. 44. Zakona o obveznim odnosima uređuje se pitanje mogućnosti prijeboja vjerovnikovih potraživanja s onim što on duguje nekom drugom solidarnom dužniku, a ne onom koji se na potraživanje svog sudužnika poziva. Zapravo je riječ o dvama slučajevima. Prvi slučaj je ako je jedan od pasivnih sudužnika već obavio prijeboj svoje tražbine s potraživanjima vjerovnika. U slučaju da vjerovnik utuži nekog drugog sudužnika na ispunjenje svojeg potraživanja, iz solidarne obveze svaki od solidarnih dužnika može “staviti prigovor prijeboja”, tj. može se “pozvati” na prijeboj koji je obavio njegov sudužnik i da se tim prijebojem obveza ugasila (čl. 44. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Drugi je slučaj ako prijeboj još nije učinjen. U tim se okolnostima postavlja pitanje može li solidarni dužnik koji nema protupotraživanje protiv potraživanja vjerovnika staviti (ne samo pozvati se, jer prebijanje još nije učinjeno) u prebijanje potraživanja svog sudužnika i kompenzirati ga s vjerovnikovom tražbinom i tako ugasiti obvezu, tj. da potraživanje koje pripada solidarnom dužniku ne mogu prebijati ostali sudužnici. Tako se izbjegavaju dogovori o prijeboju između vjerovnika i jednog od solidarnog dužnika za potraživanje drugog solidarnog sudužnika prema vjerovniku. To pridonosi zaštiti vjerovnika i sudužnika koji ima potraživanje prema vjerovniku, i potvrda je načela uzajamnosti prijeboja (čl. 195. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Naime, odredba čl. 44. st. 2. Zakona o obveznim odnosima je prisilna norma i zabranjuje prebijanje potraživanja koje prema vjerovniku pripada jednom solidarnom dužniku od strane ostalih solidarnih dužnika.

#### b) Otpust duga

Za otpust duga kao način prestanka obveze dužnika i bez njezina ispunjenja nije dovoljna izjava volje vjerovnika, već se s oprostom mora suglasiti i dužnik, što znači da za valjanost oprosta duga nije dovoljna jednostrana izjava volje, već je potreban ugovor između suugovaratelja (čl. 203. Zakona o obveznim odnosima). Kod solidarnih obveza s više dužnika to opće i temeljno pravilo nije narušeno ako su se s oprostom duga suglasili svi solidarni dužnici, odnosno ako se s njime nije suglasio nijedan od njih. Postavlja se pitanje gasi li se

oprostom duga jednom solidarnom dužniku koji se s oprostom suglasio vjerovnikovo potraživanje i prema ostalim solidarnim dužnicima. Moguća su dva rješenja:

1.) Oprost duga ugovoren između vjerovnika i barem jednog solidarnog dužnika oslobađa od obveze i ostale sudužnike (čl. 45. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Ovdje je riječ o oborivoj zakonskoj pretpostavci, jer bi se solidarni dužnici koji nisu sklopili ugovor o oprost mogli oprost usprotiviti i istaknuti da žele platiti dug tj. da žele otkloniti pravne posljedice oprosta duga s kojim se ne slažu.

2.) Međutim, ako se iz ugovora između vjerovnika i jednog od solidarnih dužnika može zaključiti da je svrha oprosta duga bila oslobođenje od obveze samo tog dužnika, onda oprost djeluje samo prema tom dužniku, a ostali solidarni dužnici odgovaraju solidarno za ostatak duga (čl. 45. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Njemačko i talijansko pravo imaju slična rješenja.

#### c) Obnova

Obnova je sporazum između vjerovnika i dužnika kojom se postojeća obveza zamjenjuje novom te ako nova obveza ima različitu pravnu činidbu (umjesto odijela ima se isporučiti kaput) ili različitu pravnu osnovu (umjesto zakupa prodaja). Obnova je također ugovor u kojem se mora izjaviti volja obje strane, no s obzirom na posebnost solidarnih obveza moguće su dvije posebne situacije. Ako je, naime, učinjena obnova između vjerovnika i samo jednog solidarnog dužnika glede cijelog duga, postoji zakonska pretpostavka da ona djeluje prema svim ostalim solidarnim dužnicima tako da se svi oni oslobađaju obveze (čl. 46. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

Ovom obnovom stara obveza za koju su odgovarali svi solidarni dužnici prestaje postojati, a umjesto nje nastaje nova obveza, ali samo za onog solidarnog dužnika koji je sudjelovao u obnovi, a ostale solidarne dužnike koji u tome nisu sudjelovali nova obveza više ne obvezuje. Ne obuhvaća li obnova cijelu solidarnu obvezu već samo onaj dio koji u međusobnim odnosima solidarnih dužnika otpada na dužnika koji je sklopio ugovor o obnovi, obveza ostalih dužnika ne prestaje, već se samo smanjuje za taj dio (čl. 46. st. 2. Zakona o obveznim odnosima), tj. ostali dužnici i dalje solidarno odgovaraju za preostali umanjeni dio duga.

#### d) Nagodba

Ugovor o nagodbi je takav dvostranoobvezni naplatni ugovor kojim obje strane dosad sporna, sumnjiva i neizvjesna međusobna potraživanja sporazumno uzajamnim popuštanjem

prekidaju ili otklanjaju preinačenjem sadržaja dosadašnjeg obveznog odnosa (čl. 150. do 159. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). To je razlogom da se u solidarnoj obvezi kod nagodbe ne mogu primijeniti slični kriteriji kao i kod prijeboja (čl. 44. Zakona o obveznim odnosima), oprosta duga (čl. 45. Zakona o obveznim odnosima) i obnove (čl. 46. Zakona o obveznim odnosima) jer se u načelu kod nagodbe nešto popušta i prepušta od svojih potraživanja i tu se ne mora raditi uvijek u korist dužnikapani nagodba koju je sklopio s vjerovnikom jedan od solidarnih dužnika u načelu ne obvezuje ostale solidarne dužnike koji u nagodbi nisu sudjelovali.

#### e) Sjedinjenje

Sjedinjenje je spajanje samostalne vjerovnikove tražbine i samostalnog dužnikova duga u jednoj osobi, koja tako postaje istodobno i vjerovnikom i dužnikom. Sjedinjenjem prestaje i obveza jer nitko ne može biti sam sebi i vjerovnik i dužnik. Dođe li do sjedinjenja svojstva vjerovnika i svojstva jednog od solidarnih dužnika, solidarna obveza ostalih solidarnih dužnika se ne gasi. No ostali solidarni dužnici ne ostaju u obvezi za cijelu tražbinu vjerovnika, već se njihova solidarna obveza snizuje onoliko za koliko je prije sjedinjenja iznosio dio solidarnog dužnika koji se sjedinio s vjerovnikom. Koliki je taj dio, ovisi o konkretnim međusobnim odnosima koji su postojali do sjedinjenja.

#### f) Zakašnjenje vjerovnika makar i jednom solidarnom dužniku

Vjerovnik koji je zapao u zakašnjenje i prema jednom solidarnom dužniku, došao je u zakašnjenje i prema svim ostalim solidarnim dužnicima (čl. 49. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). To je pravilo posljedica prava i obveze svakog solidarnog dužnika da ispuni obvezu i tako oslobodi sebe i ostale dužnike od duga. Vjerovnik, naime, ima pravo birati od kojeg će od više solidarnih dužnika zahtijevati ispunjenje, ali nema pravo odbiti ispunjenje od onog sudužnika koji mu ga ponudi. Vjerovnik je tada prema svim solidarnim dužnicima u zakašnjenju, bez obzira na možebitne modalitete u ispunjenju (čl. 43. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

#### g) Zakašnjenje solidarnog dužnika

Zakašnjenje jednog od solidarnih dužnika nema učinka u odnosu na ostale solidarne dužnike (čl. 50. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Takvo

zakonsko rješenje dužničkog zakašnjenja polazi od slobode i mogućnosti da se svaki solidarni dužnik može obvezati glede modaliteta ispunjenja na drugi način (čl. 43. st. 2. Zakona o obveznim odnosima) među koje ovdje osobito dolazi do izražaja različito ugovaranje roka ispunjenja. Stoga se i učinak zakašnjenja u ispunjenju obveze nužno ocjenjuje odvojeno prema svakom solidarnom dužniku.

#### h) Priznanje duga jednog od solidarnog dužnika

Polazeći od načela da u solidarnim obvezama radnje i ponašanje jednog solidarnog dužnika ne smiju otežavati položaj ostalih, zakonodavac je za zakašnjenje i za priznanje duga jednog od dužnika dao isto rješenje tj. ni jedno ni drugo nema učinke prema ostalim solidarnim dužnicima (čl. 50. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18). Kako je posljedica priznanja duga, između ostalog, i prekid zastarijevanja (čl. 240. st. 1. Zakona o obveznim odnosima), kad bi priznanje jednog solidarnog dužnika obvezivalo i ostale, to bi priznanjem duga i samo jednog od solidarnih dužnika otežalo položaj ostalih solidarnih dužnika, što ne bi bilo u skladu s načelima solidarnih odnosa. Želi li vjerovnik zadržati u obvezi sve solidarne dužnike, trebao bi postići sporazum o priznanju duga sa svima, jer se u odnosu na dužnike koji nisu priznali dug obveznopravni odnos ne mijenja, tj. prema njima se ne prekida tijek zastarijevanja, već samo onom koji je priznao dug.

#### i) Zastoj i prekid zastare, odricanje od zastare

Zastoj i prekid zastare kod solidarnih obveza individualni su. Budući da se solidarni dužnici mogu obvezati s različitim rokovima ispunjenja (čl. 43. st. 2. Zakona o obveznim odnosima), na zastarjelost se može pozivati onaj dužnik prema kojemu je zastara nastupila. Svi solidarni dužnici mogu se pozivati na zastaru samo ako je ona nastupila prema svima. Nije li tako, događa se da je potraživanje prema jednima zastarjelo, a prema drugima nije. To je razlogom da je zakonodavac propisao da obustava i prekid zastarijevanja prema jednom solidarnom dužniku nema učinak prema ostalim solidarnim dužnicima. Solidarni dužnici prema kojima obveza nije zastarjela ne mogu se pozivati na zastaru i obvezani su vjerovniku ispuniti cijelu solidarnu obvezu. Kako zastara djeluje samo na odnose vjerovnika i određenog solidarnog dužnika, ona ne utječe na međusobne odnose solidarnih dužnika. Solidarni dužnik - ispunitelj ima stoga pravo regresa prema svim ostalim dužnicima, uključujući i one prema kojima je potraživanje zastarjelo. I odricanje od već nastupljene zastare (čl. 220. Zakona o obveznim odnosima) jednog solidarnog dužnika, nema učinka prema ostalim solidarnim dužnicima (čl.

52. st. 2. Zakona o obveznim odnosima), jer bi ih u protivnom to očigledno stavilo u gori položaj.

#### j) Regres

Regres je zahtjev ispunitelja za naknadom. Dogodi li se da solidarnu obvezu ispuni samo jedan ili nekoliko od više postojećih solidarnih dužnika, moraju se razriješiti unutrašnji odnosi između solidarnih dužnika, poglavito između isplatitelja i ostalih. Solidarni dužnik koji je ispunio solidarnu obvezu (ispunitelj) ima pravo zahtijevati od svakog sudužnika da mu nadoknadi dio duga koji pada na svakog od njih (st. 52. st. 1. Zakona o obveznim odnosima), tj. ima pravo na regres. To je jedan od temeljnih sastojaka unutrašnjeg odnosa, tako da u konačnom obračunu i dužnik koji je platio više nego što iznosi njegov dio obveze snosi samo svoj dio. Pravo na regres (vraćanje) opravdano je time što je svaki solidarni dužnik obavezan snositi samo onaj dio solidarne obveze koji otpada na njega prema unaprijed utvrđenom unutrašnjem odnosu. No, ako ipak koji od solidarnih dužnika (ili nekoliko njih) ispuni solidarnu obvezu u cijelosti, a koju su s njime trebali ispuniti i drugi, on zapravo u unutrašnjem odnosu postaje vjerovnikom i ima pravo od ostalih zahtijevati naknadu. Međutim, ni solidarni dužnik koji je ispunio solidarnu obvezu u cijelosti neće imati prema ostalim solidarnim dužnicima pravo na regres ako nije prema vjerovniku istaknuo prigovor na koji ostali solidarni dužnici u konkretnom obveznopravnom odnosu imaju pravo (npr. da vjerovnik nije ispunio svoju obvezu iz ugovora, zatim da solidarni dužnik/platitelj nije stavio prigovor zastare potraživanja i sl.). Regresnom zahtjevu platitelja ostali solidarni dužnici mogu staviti prigovor da je platio solidarnu obvezu koju nije morao platiti (npr. prirodnu obvezu).

#### 3.4.3. Solidarnost vjerovnika

Klarić i Vedriš (2014) karakteriziraju aktivnu solidarnost, navode da je svaki od suvjerovnika ovlašten zahtijevati ispunjenje cijele činidbe, ali ako se ima na umu da je činidba djeljiva, vjerovnik je ovlašten zahtijevati ispunjenje i dijela činidbe.

„Kod aktivne solidarnosti kao i kod pasivne solidarnosti postoje dvije vrste odnosa:

a) Vanjski odnosi, odnosi između više vjerovnika s jedne strane, upravljani na dužnika s druge strane (o kojima je riječ u čl. 55 do 62. Zakona o obveznim odnosima) te



b) Unutrašnji odnosi, takvi odnosi određuju međusobne odnose između samih vjerovnika nakon ispunjenja solidarne obveze od strane dužnika, o kojima se govori u čl. 63. Zakona o obveznim odnosima, a među unutrašnje odnose ubrajamo i odredbu čl. 54. Zakona o obveznim odnosima“ (Gorenc, 2007: 157).

„Čl. 54. Zakona o obveznim odnosima je izričito isključena pretpostavka aktivne solidarnosti više vjerovnika kod solidarnih obveza. Do aktivne solidarnosti vjerovnika može doći samo ako je ona ugovorena ili zakonom određena, ali može biti utemeljena i na razredbi posljednje volje“ (Klarić & Vedriš, 2014:390).

„Iako se aktivna solidarnost vjerovnika ne pretpostavlja, ona može nastati:

a) Ugovorom, pod čime razumijevamo:

- izričito ugovaranje, kao što je ugovorna klauzula o tome da se vjerovnici sporazumiju da će oni svoje postojeće potraživanje ostvarivati “solidarno”, “nerazdijeljeno”, “zajednički”, “skupno” ili kojim drugim izrazom iz kojeg nedvojbeno proistječe postojanje njihove zajedničke volje prema kojoj svaki od njih ima pravo od dužnika zahtijevati ispunjenje obveze u cijelosti, te

- prešutnom i neizravno izraženom voljom vjerovnika koja proistječe iz okolnosti konkretnog odnosa ili iz prirode postojeće obveze, npr. glede zahtjeva za naplatom zakupnine kad su vjerovnici suvlasnici stvari koju su dali u zakup.

b) Zakonom, npr. u mjeničnom pravu ako neki od indosanata prenese mjenične duplikate na razne osobe, odgovara solidarno sa svim daljim indosantima za sve nevraćene primjerke (duplikate) koji nose njihov potpis.

c) Oporukom, npr. kad oporučitelj oporukom ovlasti više legatarata na primanje neke činidbe od univerzalnih nasljednika tako da svaki od njih može zahtijevati ispunjenje cijele obveze od nasljednika“ (Gorenc, 2007: 157,158).

Članak 55. Zakona o obveznim odnosima glasi: „Svaki solidarni vjerovnik ima pravo zahtijevati od dužnika ispunjenje cijele obveze, ali kad jedan od njih bude namiren, obveza prestaje i prema ostalim vjerovnicima. Dužnik može ispuniti obvezu vjerovniku kojega sam izabere, sve dok neki vjerovnik ne zatraži ispunjenje“ (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

U svom radu Gorenc (2007) objašnjava sadržaj solidarnosti vjerovnika kao glavni pravni učinak aktivne solidarnosti vjerovnika, koji se očituje u pravu svakog solidarnog vjerovnika u zahtijevanju od dužnika ispunjenje cijele obveze sve dok jedan od njih ne bude namiren. Nakon ispunjenja obveze i jednom solidarnom vjerovniku obveza se gasi i prema

ostalim solidarnim vjerovnicima. Ispunjenjem se, kao i kod pasivne solidarnosti, smatra i zamjena ispunjenja, te polaganje dugovane stvari kod suda.

„I kod aktivne je solidarnosti ispunjenje potraživanja moguće pod različitim modalitetima, što znači da među više solidarnih vjerovnika svaki od njih može potraživati s drugim rokom potraživanja, pod drugim uvjetima i uopće različitim odstupanjima. Aktivna solidarnost prestaje prema svim vjerovnicima namirenjem cijelog potraživanja (ispunjenjem cjelokupnog duga) od strane dužnika“ (Gorenc, 2007: 158).

Gorenc et al. (2005) uspoređuju naše pravo s ostalim vezano za aktivnu solidarnost. Navode da je naše pravo usklađeno s odredbama usporednog prava, dok su u talijanskom zakonu u materiji o solidarnim obvezama često u istom članku uređene i aktivna i pasivna solidarnost istog instituta (prijeboj, obnova, regres itd.).

Kod aktivne solidarnosti, osim ispunjenjem cjelokupnog dugovanja od strane dužnika, postoje i određene posebnosti koje se očituju u tome prestaje li solidarno potraživanje prema svima ili samo prema jednom (ili nekolicini) od solidarnih vjerovnika u slučaju:

1) prijeboja

Dužnik može svoj dug prebiti s tražbinom koju ima prema vjerovniku koji mu zahtijeva ispunjenje.

2) otpusta duga i obnove

Otpustom duga i obnovom između dužnika i jednog vjerovnika smanjuje se solidarna obveza za onoliko koliko iznosi dio te tražbine vjerovnika.

3) nagodbe

Nagodba što ju je sklopio jedan od solidarnih vjerovnika s dužnikom nema učinak prema ostalim vjerovnicima, ali oni imaju pravo prihvatiti tu nagodbu, osim kad se ona odnosi samo na dio vjerovnika s kojim je sklopljena.

4) sjedinjenja

Kad se u osobi jednoga solidarnog vjerovnika sjedini i svojstvo dužnika, svaki od ostalih solidarnih vjerovnika može od njega zahtijevati ispunjenje samo svog dijela tražbine.

5) zakašnjenja

Kad dužnik dode u zakašnjenje prema jednom solidarnom vjerovniku, on je u zakašnjenju i prema ostalim vjerovnicima.

Zakašnjenje jednoga solidarnoga vjerovnika djeluje i prema ostalim vjerovnicima.

6) priznanja duga

Priznanje duga učinjeno jednom vjerovniku koristi svim vjerovnicima.

7) ili zastare

Ako jedan vjerovnik prekine zastaru ili ako prema njemu ne teče zastara, to ne koristi ostalim vjerovnicima i prema njima zastara teče i dalje. Odricanje od zastare učinjeno prema jednom vjerovniku koristi i ostalim vjerovnicima“ (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, čl. 56. do 62.).

U zbirci ugovora autora Junačka i Rotara (2007) nalazi se sljedeći primjer ugovora o trojnom prijeboju:

(Čl. 195-202. ZOO)

Marko Marković iz Vrbovca, Zagrebačka ul, bb, s jedne strane,

Petar Pavić iz Vrbovca, Bjelovarska ul, bb, s druge strane, i

Ivan Ivanković iz Vrbovca, Varaždinska bb, s treće strane

sklopili su

UGOVOR O PRIJEBOJU

#### Članak 1.

Ovim ugovorom utvrđuju se međusobne tražbine ugovorenih strana kako slijedi:

- a) Ivan Ivanković duguje Marku Markoviću prema ugovoru o kupoprodaji nekretnine iznos od 300.000,00kn,
- b) Marko Marković duguje Petru Paviću prema ugovoru o kupoprodaji motornog vozila iznos od 300.000,00kn, te
- c) Petar Pavić duguje Ivanu Ivanoviću prema pravomoćnoj presudi Općinskog suda u Vrbovcu, broj: P-100/01-6 od 13.2.2005.g iznos od 300.000,00kn s naslova naknada štete.

#### Članak 2.

Ugovorne strane su suglasne da se tražbine iz članka 1. Ovog ugovora međusobno zatvore trojnom kompenzacijom odmah po potpisu ovog ugovora.

Izjave o kompenzaciji svake ugovorne strane sastavni su dijelovi ovog ugovora kojemu i priležu.

#### Članak 3.

Za slučaj spora iz ovog ugovora, stranke ugovaraju mjesnu nadležnost općinskog suda u Svetom Ivanu Zelini.

#### Članak 4.

Na sva pitanja koja nisu uređena ovim ugovorom primijenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima.

#### Članak 5.

Ovaj ugovor stupa na snagu s danom potpisa istog.

#### Članak 6.

U znak prihvata svih prava i obveza iz ovog ugovora, ugovorne strane vlastoručno potpisuju.

U Vrbovcu, .....g.

Marko Marković

Petar Pavić

Ivan Ivanković

.....

.....

.....

Kao i kod pasivne solidarnosti i kod aktivne je solidarnosti riječ o vanjskim odnosima više vjerovnika i dužnika prije ispunjenja solidarne obveze, unutrašnji su odnosi između solidarnih vjerovnika nakon ispunjenja solidarne obveze uređeni člankom 63. Zakona o obveznim odnosima, koji glasi: „Svaki solidarni vjerovnik ima pravo zahtijevati od vjerovnika koji je primio ispunjenje od dužnika da mu preda dio koji mu pripada.

Ako iz odnosa među vjerovnicima ne proistječe što drugo, svakom solidarnom vjerovniku pripada jednak dio“ (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

U svom radu Gorenc, 2007 objašnjava praktični dio. Za razliku od pasivne solidarnosti (na strani dužnika), aktivna solidarnost (na strani vjerovnika) u praksi ima manju primjenu, jer vjerovnicima, u pravilu, nije u interesu ugovarati pravo naplate cjelokupnog potraživanja od dužnika od strane jednog od suvjerovnika od kojeg onda u regresnom postupku treba utjerivati dio koji mu pripada. U povijesti je taj oblik bio razvijen u rimskom pravu u kojem još nije bilo razvijeno pravo zastupanja u današnjem smislupasu vjerovnici umjesto punomoćnika u obveznopravni odnos interpolirali suvjerovnika, praktički zbog naplate duga. Nadalje,, objašnjava situaciju u kojoj je ispunjenje primio samo jedan ili samo nekolicina solidarnih vjerovnika, a ostali nisu primili uopće ili ne u punom opsegu dio koji im pripada, nepodmireni vjerovnici imaju pravo regresa prema onom, odnosno onim solidarnim

vjerovnicima kojem, odnosno kojima je dužnik ispunio obvezu. Kako je veličina dijelova pojedinih solidarnih vjerovnika redovito unaprijed određena, regresni se zahtjev odnosi na nepodmireni dio potraživanja svakog solidarnog vjerovnika. Zapravo je vjerovnik koji je primio ispunjenje postao dužnik svakom solidarnom vjerovniku za dio koji mu pripada, a ti dijelovi mogu biti jednaki ili različiti. Ako se pak iz odnosa između solidarnih vjerovnika ne može utvrditi što kome pripada, svakom solidarnom vjerovniku pripada jednaki dio (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, čl.44. do 53.).

#### 4. PRIMJER IZ SUDSKE PRAKSE

REPUBLIKA HRVATSKA

ŽUPANIJSKI SUD U BJELOVARU

Broj: Gž-912/15-2

Podnaslov:

Tražbina javnog bilježnika (nagrada i trošak) - sklapanje pravnog posla sa više osoba

Sentenca:

Kada u sklapanju nekog pravnog posla pred javnim bilježnikom sudjeluju dvije ili više osoba, ili više njih zajedno od njega zahtijevaju poduzimanje neke službene radnje, tada naplatu pripadajuće nagrade za poduzete radnje i nastalih troškova javni bilježnik može zahtijevati u cijelosti od bilo kojeg od njih - jer za navedenu obvezu oni odgovaraju solidarno.

Tekst:

„Tijekom postupka nije bilo sporno da je između K.G.d.o.o. iz S. i WBB (W.B.B. GmbH, K., R.A., F.-J.-Str.15) kao i drugih ugovornih strana 11. ožujka 2011. godine sklopljen Okvirni ugovor solemniziran u javnobilježničkom uredu javnog bilježnika L.D., da je dana 17. lipnja 2011. sklopljen Dodatak navedenom ugovoru, a dana 22. srpnja 2011. i Dodatak 2.

Tijekom postupka utvrđeno je da je temeljem tih ugovora osnovan i javnobilježnički polog kod tužitelja kao javnog bilježnika i to zadužnice, te da tužitelj kao javni bilježnik u ovom postupku potražuje naplatu troškova tog pologa od tuženika na čije ime je izdao i račun na iznos od 49.724,15 kn.

Pravilno je prvostupanjski sud na temelju provedenih dokaza utvrdio da je tuženik bio jedna od stranaka koja je zaključila Okvirni ugovor od 11. ožujka 2011 godine, te je vezano uz taj ugovor kod tužitelja preuzeta na čuvanje obična zadužnica koja je izdana u korist trgovačkog društva I.d.o.o. sa sjedištem u S. i navedeni predmet se kod tužitelja vodio pod brojem OU-37/11. Čl. 163. Zakona o javnom bilježništvu ("Narodne novine", br: 78//93, 29/94, 162/98, 16/07 i 75/09 - dalje: ZJB) propisano je da ako više osoba sudjeluje u sklapanju pravnog posla

pred javnim bilježnikom ili od njega traži obavljanje kakve druge službene radnje, sve one solidarno odgovaraju javnom bilježniku za dužnu nagradu i troškove.

Tuženik u žalbi ističe da se u konkretnom slučaju ne primjenjuje navedena zakonska odredba, jer da on nije dao nalog javnom bilježniku za obavljanje bilo kakve radnje, već da je to bilo trgovačko društvo WBB.

Međutim, nesporno je da je tuženik preuzeo zadužnicu, a koja zadužnica je bila i izdana temeljem ranije sklopljenog Okvirnog ugovora.

Suprotno žalbenim navodima, pravilno je prvostupanjski sud ocijenio da iako je radnja osnivanja pologa poduzeta na zahtjev punomoćnika trgovačkog društva WBB, da ista nije bila isključivo u interesu WBB-a, već u cilju realizacije pravnog odnosa sukladno Okvirnom ugovoru i dodatku ugovoru, odnosno u interesu stranaka tog ugovora.

Stoga tužitelj ima pravo u skladu sa člankom 43. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br: 35/05 i 41/08 ) zahtijevati ispunjenje predmetnog potraživanja samo od tuženika, jer tuženik odgovara vjerovniku kao dužnik solidarne obvezepavjerovnik odnosno tužitelj može zahtijevati njeno ispunjenje od koga hoće, sve dok ne bude potpuno namiren.“

#### Pravna podloga:

(čl.43.st.1. Zakona o obveznim odnosima - "Narodne novine" br. 35/05, 41/08 i 125/11 u svezi čl.163. Zakona o javnom bilježništvu - "Narodne novine" br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07 i 75/09)

U Bjelovaru, 16. srpnja 2015. godine

Ova odluka je donešena na temelju dva zakona. Prvi zakon je Zakon o obveznim odnosima, konkretno na temelju čl. 43.st.1., NN 35/05, 41/08 i 125/11.

Odluka govori o solidarnoj obvezi u kojoj tužitelj, odnosno javni bilježnik potražuje naplatu troškova. Obveza je solidarna jer na dužničkoj strani postoji više osoba koje odgovaraju za cijelu činidbu usprkost njezinoj djeljivosti. Dakle, iznos koji se potražuje može se podijeliti na

kvote, ali je obveza solidarna i dužnici odgovaraju vjerovniku za cijeli dug i vjerovnik može zahtijevati njegovo ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno namiren, ali kad jedan dužnik ispuni dug, obveza prestaje i svi se dužnici oslobađaju. Dužnici K.G. d.o.o. i WBB su dužni ispuniti obvezu javnom bilježniku, stoga tužitelj tj. javni bilježnik može zahtijevati ispunjenje od bilo kojeg dužnika. Drugi članak na temelju kojeg je donesena odluka je čl. 163. Zakona o javnom bilježništvu, NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07 i 75/09. Članak se nadovezuje na potpisani okvirni ugovor od dana 11. ožujka 2011. u kojem je propisano da ako više osoba sudjeluje u sklapanju pravnog posla pred javnim bilježnikom ili od njega traži obavljanje kakve druge službene radnje, sve one solidarno odgovaraju javnom bilježniku za dužnu nagradu i troškove.



## 5. ZAKLJUČAK

Tema ovog završnog rada je analiza jedne vrste obveza, odnosno pluralističkih obveza (engl. *pluralistic obligations*, njem. *pluralistische Verpflichtungen*). Pluralističke obveze su obveze s više subjekata bilo na kojoj strani (potražnoj, dugovnoj ili na obje). Na samom početku dalo se zaključiti da je za valjani nastanak obveznopravnog odnosa nužno istodobno postojanje barem dvaju subjekata, vjerovnika koji potražuje i dužnika koji duguje i u tom smislu govori se o dualističkim obvezama. U slučaju da je jedan subjekt samo vjerovnik, a drugi samo dužnik govorimo o jednostranoobveznom ugovoru, dok se u slučaju obaju suugovaratelja i vjerovnika i dužnika govori o dvostranoobveznom ugovoru. Osim dualističkih obveznopravnih odnosa u kojima je na svakoj strani samo po jedan subjekt, u mnogim takvim odnosima na jednoj ili na obje strane može biti i više subjekata, a takve se obveze nazivaju pluralističkim obvezama. Kako kod pluralističkih obveza postoji množina subjekata na vjerovničkoj ili dužničkoj strani, ili na obje, nužno je određivanje njihova međusobnog odnosa na istoj strani, a rješenja tih odnosa ovise o tome je li činidba djeljiva ili nedjeljiva pa se stoga dalo zaključiti da se pluralističke obveze i dijele na djeljive, nedjeljive i solidarne. Djeljive obveze (lat. *obligationes divisibiles*, njem. *teilbare Leistungen*) su takve obveze kod kojih se dužnikova činidba može podijeliti i obveza se može ispuniti u dijelovima, a da dijelovi i dalje imaju jednaka svojstva kao i cijela obveza te da podjelom predmet ne gubi ništa od svoje vrijednosti. S druge pak strane nedjeljive su obveze (lat. *obligationes indivisibiles*, njem. *unteilbare Leistungen*) takve vrste obveza pri kojima se predmet ne može podijeliti na više alikvotnih dijelova, a da se pritom ne promijeni njegova bit i da se ne smanji njegova vrijednost. Nedjeljivost predmeta obveze je većinom njegova prirodna nedjeljivost, npr. umjetnička slika, živa životinja, a da se kao posljedica diobe ugrozi ne samo vrijednost, već i samo njegovo postojanje. Nedjeljivost predmeta obveze može biti posljedica i njegove pravne nedjeljivosti, npr. ako bi suugovaratelji ugovorili da je isporučitelj obvezan isporučiti ukupno ugovorenu količinu odjednom, mada bi se roba po svojoj prirodi (jabuke, daske itd.), mogla isporučiti sukcesivno i u dijelovima. Na koncu dalo se zaključiti da su solidarne obveze (njem. *Gesamtschulden*) one kod kojih je svaki od više suvjerovnika ovlašten zahtijevati ispunjenje cijele činidbe od bilo kojeg dužnika, a svaki od više sudužnika dužan je cijelu činidbu ispuniti, mada je sama činidba djeljiva.

## 6. LITERATURA

1. Crnić, I.; Matić, J. (2006) *Zakon o obveznim odnosima: napomene, komentari, sudska praksa i prilozi*. 2 bitno izmijenjeno i dopunjeno izd. Zagreb: Organizator.
2. Ćiraković, B., (2016) *Vrste i učinci obveza*. Priručnik za polaznike/ice. Zagreb: Pravosudna akademija. URL:  
<http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Vrste%20i%20u%C4%8Dinci%20obveza.pdf>  
[pristup: 01.02.2018.]
3. Gorenc, V. et al. (2005) *Komentar Zakona o obveznim odnosima*. Pravna biblioteka. Zagreb: RRiF plus d.o.o.
4. Gorenc, V., (2007) Obveze s više dužnika i vjerovnika (pluralističke obveze). *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 4/2007, str. 151-160.
5. Gorenc, V. et al. (2014) *Komentar Zakona o obveznim odnosima*. Opća redakcija. Zagreb: Narodne novine.
6. Junačko, Z.; Rotar, D. (2007) *Zbirka ugovora građanskog i trgovačkog prava*. 4 izdanje. Zagreb: Poslovni zbornik d.o.o.
7. Klarić, P.; Vedriš, M. (2014) *Građansko pravo*. 14. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Narodne novine.
8. Zakon o obveznim odnosima. (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).
9. Zakon o parničnom postupku. (NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14).
10. Županijski sud u Bjelovaru, br. Gž-912/15-2 od 16. srpnja 2015.

## IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, Mateja Šlogar, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom Odgovornost za materijalne nedostatke stvarite da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 09. svibanja 2018. \_\_\_\_\_.